

חלק ב:

מבוא:

הצלחת רשימה, שהורכבה על פי כללים קבועים מראש בספר בראשית מצביעה על הצפנה מכוונת של ביטויים בדילוגים שווים בספר זה.

לעומת זאת, על ידי הרכבת רשימה ללא כללים אפשר ליצור "הצלחה" מדומה בכל ספר: ישנו חופש תימרון המאפשר הצגת ההצלחות והסתרת הכשלונות. לכן, אין שום משמעות להצגת "הצלחה" של רשימה כזו ב"מלחמה ושלו".

גם ב"ן מ"ק מבינים זאת.

לכן, טענתם היא:

"שאפילו במסגרת הכללים שנקבעו יש מספיק אפשרויות בחירה כדי ליצור רמת מובהקות

דומה ב"מלחמה ושלו".

כלומר, הם טוענים שבמסגרת הכללים שנקבעו לפני יצירת הרשימה הראשונה, יש מספיק חופש תימרון, שדיו לאפשר ליצור באופן מניפולטיבי "הצלחה" מלאכותית עבור רשימה שניה בספר "מלחמה ושלו".

הם מנסים להתבסס על רשימת הכינויים שהציגו באינטרנט ביום 20 לספטמבר 1997, בתוך

מאמרם: "Equidistant Letter Sequences in Tolstoy's 'War and Peace'".

אין ספק שב"ן מ"ק השקיעו מאמץ רב בהכנת רשימת כינויים שתצליח ב"מלחמה ושלו" ותכשל בספר בראשית: מאמץ, שכלל חיפוש בספרים רבים, ושימוש רב במחשב לצורך החישובים. רשימה

זו הוכנה במשך חודשים רבים וזו אינה הגירסה הראשונה שלה. רשימה זו נתמכת על ידי 24

טענות פרטניות (בסעיף 2.1 במאמרם) ועל ידי השיקולים בסעיף 2.2 (שם).

הם טוענים, כי את הרשימה שלהם הם הכינו

"על ידי בניה מכוונת (=מניפולטיבית) של רשימת כינויים במסגרת הכללים שבמאמר

שפורסם ב- Stat. Sci., או על ידי שבירת כללים אלה "באותה מידה" שאנו עשינו זאת"

אנו נראה, בעז"ה, שטענתם, כי הם עשו את המניפולציה שלהם במסגרת הכללים שבמאמרנו,

משוללת כל בסיס. כל מה שעשו אינו אלא חריגות המשוללות כל הצדקה מן הכללים הנ"ל. ולכן

הם נכשלו כישלון גמור בניסיונם להצביע על חופש תימרון הקיים כביכול במסגרת הכללים.

ואדרבה, דווקא **הכישלון הגמור** של המאמץ שלהם, יכול לשמש **ראייה מוצקה** נגד טענתם "שאפילו במסגרת הכללים שנקבעו יש מספיק אפשרויות בחירה כדי ליצור רמת מובהקות דומה ב"מלחמה ושלו".

בסעיף **1ב**. לקמן, ניתן 24 תשובות מפורטות לכל טענותיהם. אנו ממליצים לעיין בהן: הקורא ישתומם להווכח עד כמה טענותיהם משוללות בסיס.

מסיכום 24 התשובות עולה כי:

1. כי לא הצליחו להצביע אפילו על כינוי אחד, שנכלל על ידי פרופ' הבלין ברשימה תוך חריגה מן הכללים!

לכן, אין שום בסיס לכל המחיקות המרובות שעשו ברשימת הכינויים, וכולן בטלות ומבוטלות.

2. הם הצליחו להצביע על 5 כינויים (אחד מהם מסופק) אותם השמיט פרופ' הבלין מן הרשימה:

"הרב החביב", "הרב חביב" ו"רב חביב" (ראה טענה 6 והתשובה לה),

"בנבנשתי" (ראה טענה 7 והתשובה לה),

ו"יעקב לוי" (ראה טענה 14 והתשובה לה).

(שם שהוספתו מסופקת סומן בשתי כוכביות * *).

מתוך 5 כינויים אלה, 2 אינם מופיעים בספר בראשית בדילוג שווה של אותיות, וממילא לא היתה להשמטתם השפעה על התוצאות.

מתברר, שהוספתם של 3 הנותרים לרשימה היתה **משפרת** את התוצאה.

להזכיר לקורא, בניסוי המקורי שנערך עבור הרשימה השניה, שמשו ערכיהן המספריים של הסטטיסטיקות P1 ו-P2 כמודד להסתברות (הניסוי עם הפרמוטציות הוצע מאוחר יותר). כך הופיעו התוצאות ב"פרה פרינט הכחול".

והנה, התוצאה הטובה ביותר היתה P2 וערכה $P2=0.00000000201$

אם נוסיף את הביטויים הנ"ל נקבל: $P'2=0.00000000013$

כלומר, תוצאה טובה פי 1.5!

3. כל שאר הכינויים שהוסיפו מהווים חריגה מן הכללים:

• 8 כינויים הם כינויים שאינם נהגים (ראה תשובות: 3, 11, 13, 16, 21).

• 3 כינויים הם חריגה מכללי הכתיב (ראה תשובות: 4, 8, 18).

4 • כינויים הם ווריאנטים שאינם נזכרים במאגר השו"ת, ראה כלל (ו) 1

בדו"ח הבלין (תשובות : 11, 13, 17).

• 2 כינויים חרגו מכלל (ב) בדו"ח הבלין (ראה תשובה 5).

• כינוי אחד חרג מכלל (ג) בדו"ח הבלין (ראה תשובה 20).

חשוב להדגיש, שאנו מראים בתשובות דוגמאות לכך, שפרופ' הבלין השתמש בכללים הללו

כבר ברשימה הראשונה.

• מדהים שבעתיים, שהם הוסיפו עוד 8 כינויים, שהם **המצאה גמורה** :

(1). "הראב"ד שני", "ראב"ד שני" – ראה תשובה 1.

(2). "יהודה סג"ל" – ראה תשובה 10.

(3). "מימונגיל" – ראה תשובה 12.

(4). "יצחק לוי" ו"מהר"י לוי" – ראה תשובה 14.

(5). "חעלמא", "שלמה חלמא" – ראה תשובה 24.

(לגבי (3) ו-(5) הם אומנם מצאו שמישהו כבר העלה זאת כהשערה, אך למרבית

הצער הסתמכו על מי שאינו בר סמכא).

מסיכום 24 התשובות עולה בבירור עוד מסקנה אחת: שפרופ' הבלין בחר את השמות

והכינויים באופן א-פריורי וללא שום הטיה:

• בסעיף 2 דלעיל ראינו, שהכינויים הבודדים שהשמיט, אשר ניתנים להכלל במסגרת

הכללים, הושמטו למרות שהכללתם ברשימה היתה *משפרת* את התוצאה. ראה דוגמאות

נוספות מסוג זה בתשובות 5, 11, 21.

• ישנם כמה כינויים שבין מ"ק הציעו להכלילם ברשימה, ואשר אינם מופיעים בדילוגים

שווים בספר בראשית: "יהודה סג"ל" (תשובה 10), "בנבנשתי" (תשובה 7), "מימונגיל"

(תשובה 12), "מהר"י חגיז" (תשובה 13), ו"יצחק לוי" (תשובה 14).

אם לפרופ' הבלין היה מידע כלשהו על "הצלחת" הכינויים בדילוגים שווים בספר בראשית,

היה עליו לכלול את הביטויים הללו: כך היה חוסך מעצמו ביקורת אפשרית, ובו בזמן לא

היה מקלקל את תוצאת הניסוי!

בסעיף **2ב**. לקמן נטפל בשאלת הכללת החכמים ברשימה השניה לפי גודל הערך שהוקצב להם באנצ'י מרגליות, וגם שם נראה כי השינויים שהכניסו ב"ן מ"ק ברשימה אינם נכונים.

ב1. הטענות והתשובות :

טענה 1:

לגבי ר' אברהם בן יצחק: ב"ן מ"ק מצאו את הביטוי "**הראב"ד השני**" בספר "שם הגדולים", ולכן הוסיפו את הביטויים הבאים ככינויים של הראב"י (הביטוי "**הראב"ד השני**" עצמו הוא בן יותר משמונה אותיות ואינו נכלל בנסו):

(i) **ראב"ד שני**. (ii) **הראב"ד שני**.

תשובה:

א. הביטוי "**הראב"ד השני**" אינו כינוי לר' אברהם בן יצחק, ואינו משמש ככינוי בספרות הכתובה ולא בע"פ. במאגר השו"ת, למשל, לא מופיע ביטוי זה. אם כן, היכן מצאו ביטוי זה? החיד"א מביא בספרו הביבליוגרפי "שם הגדולים" פרטים ביוגרפיים על כמה אישים שכינוים היה "**הראב"ד**". הוא מסדרם בסדר כרונולוגי, ולהבדיל ביניהם קורא לאותו "**הראב"ד**" שקדם בזמן "**הראב"ד**" הראשון, ול"**הראב"ד**" שלאחריו "**הראב"ד**" השני, וכו'. מובן, שאין זה הופך את הביטויים הללו לכינויים, בדיוק כפי שאין לצרף מספרים סידוריים הנמצאים לפני ערכי אישים באנציקלופדיה לשמותיהם.

ב. כאו התווספה שגיאה לשונית לטעות הביבליוגרפית, ובכך שגו פעמיים: ראשית, הם סברו שאם קיים ביטוי "**הראב"ד**" השני לגבי הכינוי "**הראב"ד**", אזי הביטוי המקביל לו לגבי הכינוי "**ראב"ד**" הוא: "**ראב"ד שני**". זו טעות בלשון. אם רוצים ליצור ביטוי כזה הוא נראה כך: "**ראב"ד השני**". ובאמת, "הכינוי" "**ראב"ד שני**" אינו קיים בשום מקום, גם לא ב"שם הגדולים".

שנית, הם יצרו את הביטוי "**הראב"ד שני**", כינוי בלתי אפשרי ואינו שייך בהקשר הנדרש כאן. אין צריך לומר, ש"כינוי" זה לא נמצא בשום מקום.

טענה 2:

לגבי ר' אברהם המלאך: ב"ן מ"ק טוענים, ש"המלאך" הוא תואר ולא שם משפחה. הם טוענים שבכינוי זה השתמשו לגבי כמה רבנים, והוא אינו מיוחד לרב הנידון.

הם גם טוענים שיש חוסר עקביות להשתמש בכינוי "המלאך", ולא נעשה שימוש דומה בכינוי "החסיד" לגבי ר' יהודה חסיד (הם מתכוונים לכך שבמאמרנו לא נזכר הביטוי "החסיד" בפני עצמו אלא רק הביטוי השלם "ר' יהודה חסיד" או "יהודה החסיד").
הם מחקו את הכינוי "המלאך".

תשובה:

א. מובן מאליו שהכינוי "מלאך" הוא תואר ולא שם משפחה.
ב. לגבי הטענה שבכינוי זה השתמשו לגבי כמה רבנים: יש להבחין היטב בין מליצה הנכתבת בהקשר לחכם פלוני ע"י חכם פלמוני בהזדמנות מסויימת, לבין כינויו. למשל, אנו מצפים א-פריורי למצוא שימוש של מליצה בתואר "מלאך" בשתי הזדמנויות:
(i) כאשר מוזכר שם רב ששמו כשם מלאך (רפאל, גבריאל וכו').
(ii) כאשר אדם מזכיר את שם רבו (בהתאם לנאמר בתלמוד שראוי שאדם ילמד תורה מרבו הדומה למלאך).
בדיקה שערכנו בשו"ת אישרה צפייה זאת. ישנם כ- 5 איזכורים מסוג (i) ואיזכור אחד מסוג (ii). אין איזכורים נוספים.
לעומת זאת רבי אברהם הנידון נקרא באנציקלופדיה העברית (בכותרת ערכו) "ר' אברהם המכונה 'מלאך'". הוא נקרא כך בכינוי קבוע ולא במליצה חולפת ע"י חכם מסויים: שמו לא היה כשם מלאך, והמכנים אותו כך לא היו תלמידיו. אנציקלופדיה מרגליות בערכו (תחת הכותרת "ר' אברהם המלאך"), מסבירה כי זכה לתואר זה בשל "ההערצה הגדולה אליו מאת כל צדיקי הדור, שכינוהו בתואר 'מלאך'".
ג. השימוש בתואר "החסיד" נפוץ למדי, והרבה חכמים חשובים המפורסמים בחסידותם זכו לתואר זה. סריקה בשו"ת מעלה כ-1370 איזכורים (בהשוואה ל-6 איזכורים של "המלאך"). לכן אי אפשר להשתמש בכינוי "החסיד" בפני עצמו, אלא באופן המזהה את נושאו: "ר' אברהם החסיד" או "ר' יהודה החסיד".
לעומת זאת, הכינוי "מלאך" או "המלאך" הינו נדיר, ויש בו משום זיהוי נושאו. בספרות החסידית זיהו בנקל את הכינוי "המלאך" כמשתיך לר' אברהם בנו של המגיד ממזריטש.
מכל זה נובע, שאין שום יסוד למחיקת הכינוי "המלאך" ע"יב"ן מ"ק.

טענה 3:

לגבי בעל "מעשי השם": הם טוענים שהכינוי "מעשי י/ה/ו/ה" אינו נכתב ואינו נהגה. לכן הם מחקו אותו. הם הוסיפו את הביטויים "מעשי ה'" ו"בעל מעשי ה'" ומציינים "שהכינויים האלה בעלי שימוש נרחב (תפוצה נרחבת)".

תשובה:

א. שם הספר "מעשי י/ה/ו/ה" אינו ווריאנט, זה עיקר שם הספר. ב"ן מ"ק טועים טעות חמורה כאשר הם מדווחים ששם י/ה/ו/ה לעולם אינו נכתב ואינו נהגה. אדרבא, שם הוי"ה ב"ה נכתב בתורה פעמים רבות, והוא נהגה: יש לו הגייה המיוחדת לו (אומנם קיימות הגבלות הלכתיות מתי והיכן אפשר להגותה). לכן, התורה הוא המקום המתאים ביותר להופעת השם: "מעשי י/ה/ו/ה", שהוא שמו של הספר הנידון. ואין שום בסיס למחיקתו התמוהה ע"י ב"ן מ"ק.

ב. דווקא משום קדושת השם, נכתב שם הספר הנידון בווריאנט "מעשי ה'". בביטוי זה הסימון "ה'" בא במקום השם הקדוש. זהו סימון בעלמא שאינו נהגה. לכן פרופ' הבלין נהג בעיקביות כאשר לא כלל את הביטויים "מעשי ה'" ו"בעל מעשי ה'" ברשימה.

טענה 4:

הם טוענים שבהתאם לכתוב במאמרנו, השתמשנו בכתוב דקדוקי רק עבור מלים עבריות. לכן, אין זה תופש לגבי "אופנהיים" שהוא שם גרמני או אידי ולא עברי. הם מצטטים מן המאמר שמות אידיים, כיוון שהם נכתבים באותיות עבריות - ייכתבו כפי שהם. לכן הם מוחקים את "אופנהיים" ומוסיפים את "אופנהיים" (הם מציינים ש"אופנהיים" נזכר בשו"ת רק פעם אחת, ואילו "אופנהיים" יותר מ-50 פעם, ושמרגליות כותב ג"כ "אופנהיים").

תשובה:

א. יש כאן סילוף של הנכתב במאמרנו: שם כתוב שנשתמש בכתוב דקדוקי לגבי מלים בעברית (כולל שמות לועזיים הנכתבים בעברית, להוציא שמות הנכתבים באידיש, לאדינו וכד'), ולא רק לגבי מלים עבריות. וכך נעשה באמת בשתי הרשימות שפורסמו, לגבי השמות הלועזיים שבהן, הכתובים בעברית. (למשל, ברשימה הראשונה נכתב "איבשיץ" ולא "איבשיץ").

ב. השם "אופנהיים" שמקורו בגרמנית, נכתב בדיוק לפי הכללים. כך ורק כך הוא כתוב במפתח

האנצ'י העברית ובכתיב מנוקד בכותרת ערכו שם. העיולים (entries) באנצ'י העברית ניתנים בכתיב דקדוקי. לעומת זאת המעיין באנצ'י מרגליות יבחין מיד שאנצ'י זו אינה מקפידה להשתמש בכתיב דקדוקי. עובדה פשוטה הידועה היטב היא, שהשו"תים כתובים בכתיב מלא ואפילו בכתיב מלא דמלא, ואפילו באידיש, בלאדינו ובשאר שפות. לכן, אין שום בסיס להביא ראייה כיצד צריך לאיית שם בכתיב דקדוקי מצורת כתיבתו במקורות אלה. לכן, בוודאי נצפה לכך שניתקל בכתיב המלא "אופנהיים" במאגר השו"ת, הרבה יותר פעמים מאשר בכתיב הדקדוקי "אופנהים". מכל זה עולה כי פרופ' הבלין נהג בעיקביות כאשר כלל את "אופנהים" ולא את "אופנהיים" ברשימה.

טענה 5 :

ב"ן מ"ק מודים שישנם קיצורים "נהגים" שקיבלו סטאטוס של מלה, כגון "הרמב"ם". אך הם טוענים, שבמאמר ישנו חוסר עקביות לגבי שימוש בראשי תיבות שלא קיבלו סטאטוס של מלה". הם טוענים שבעוד שנעשה שימוש ב"הראב"י", "הריעב"ץ", "בעל הלק"ט", "א"יח הע"ר" וכד', לא נלקחו הקיצורים "הרב ז"א", "מהרי"ם", "מהרח"א" וכו'. הם טוענים שהם "עשו אותו הדבר": השמיטו את "הריעב"ץ" והוסיפו את "מהרח"א" ו"המהרח"א" (הם מעירים שהכינוי האחרון נפוץ מאד בשו"ת, וגם ב"שם הגדולים", והשמטתו במאמרנו מעוררת תמיהה במיוחד).

תשובה :

א. אנו שמחים שסוף סוף ב"ן מ"ק מודים שישנו הבדל בין כינוי נהגה לסתם קיצור או ראשי תיבות שאינם נהגים. אך הם אינם מבחינים בין שני מושגים שונים: ישנו הבדל בין כינוי נהגה לבין כינוי נפוץ. הציון "נהגה" מובנו שלכינוי היגוי מיוחד, ואין זה קשור למידת תפוצתו. האמת היא ש"הרמב"ם" ו"הראב"י" נמצאים באותו סטאטוס: שניהם נהגים. ההבדל ביניהם הוא במידת הפירסום: הכינוי "הרמב"ם" מפורסם יותר.

ב. לכן, אין מקום לטענתם כי הכינויים "הראב"י", "בעל הלק"ט", "הריעב"ץ" ו"א"יח הע"ר" נכללו בניגוד לכללים. כל אלה כינויים נהגים.

ג. אין גם מקום לטענתם שהכינויים הבאים: "הרב ז"א", "מהרי"ם" ו"מהרח"א" הושמטו בניגוד לכללים.

(i) הרב ז"א - אינו כינוי נהגה. (כל מי שיודע למה משמש הקיצור ז"א בקבלה, מבין מיד,

שאין זה יכול להיות כינוי נהגה). מלבד זאת, מגלה בדיקה בשו"ת שרוב האיזכורים של "הרב ז"א" מתייחסים לרב שאינו כלול ברשימה, בעל "זרע אמת".

(ii) **מהרי"ם** - הוא אומנם כינוי נהגה, אך אינו מתייחס לאף חכם מן הרשימה! למשל, בשו"ת מופיע מהרי"ם כמחבר ספר "שפת היס", מהרי"ם מבריסק וכו'.

(iii) **מהרח"א** - הוא אומנם כינוי נהגה. פרופ' הבלין כבר הסביר (בחוות הדעת, פרק "שיקול הדעת", סעיף (ב)), מדוע לא כלל את הכינוי "מהרח"א" שהוא משותף להרבה רבנים, ואינו מיוחד דווקא לר' חיים אבואלעפיה (מס' 10 ברשימה). עיין שם. משיקולים דומים לא כלל פרופ' הבלין את הכינוי "הריב"ש" לגבי ר' ישראל בעל שם טוב (מס' 24 ברשימה הראשונה). מתברר, כי הכללת "הריב"ש" היתה משפרת את התוצאה:

להזכיר לקורא, בניסוי המקורי שנערך עבור הרשימה הראשונה, שימשו ערכיהן המספריים של הסטטיסטיקות P1 ו-P2 כמודד להסתברות. כך הופיעו התוצאות ב"פרה-פרינט הלבן" ו"הכחול".

והנה, התוצאה הטובה ביותר היתה P1 וערכה $P1=0.00000001334$.

אם נוסיף את "הריב"ש" נקבל: $P'1=0.000000000412$.

כלומר: תוצאה טובה פי 3.24!

ד. על סמך טענות השוא הנ"ל, כותבים ב"ן מ"ק שהם עושים "אותו הדבר", ומרשים לעצמם לעשות דבר שונה לחלוטין: להשמיט כינויים נכונים ללא שום הסבר, ולהוסיף כינויים שאינם ראויים להכלל ברשימה.

טענה 6:

הם מצטטים מחוות הדעת של פרופ' הבלין, כי השמיט את הכינוי "הרב חבי"ב" (עבור מס' 11 ברשימה). הם הוסיפו אותו לרשימה. הם הורידו את ה"א הידיעה והוסיפו גם את הביטוי "רב חבי"ב". הם הוסיפו גם את הכינוי "הרב החבי"ב".

תשובה:

א. טענה זו רק מראה עד כמה פעל פרופ' הבלין בצורה א-פרוורית: שהרי אם היה רוצה לשפר את התוצאה, היה צריך לכלול את הכינויים האלה ברשימה. להזכיר לקורא, גם בניסוי המקורי שנערך עבור הרשימה השניה, שימשו ערכיהן המספריים של הסטטיסטיקות P1 ו-P2 כמודד להסתברות (הניסוי עם הפרמוטציות הוצע מאוחר יותר). כך

הופיעו התוצאות ב"פרה-פרינט הכחול".

והנה, התוצאה הטובה ביותר היתה P2 וערכה $P2=0.00000000201$.

אם נוסיף את הביטויים הנ"ל נקבל: $P'2=0.000000000719$, כלומר: תוצאה טובה פי 2.8!

א. לגבי הצורה "רב חבי"ב" קיים ספק אם זו צורה תקפה: היא מופיעה פעם יחידה בשו"ת "יוסף אומץ" סי' ק"ד, לאחר שרב זה הזכיר כמה פעמים בצורה "הרב חבי"ב", ולא מן הנמנע שיש לפנינו טעות או פליטת קולמוס ותו לא.

טענה 7:

ב"ן מ"ק טוענים שהשמות "בנבנשת" ו"בנבנשתי" שניהם בשימוש לגבי ר' חיים בנבנשת (וש"בנבנשתי" מצוי בשו"ת פי 3 מ"בנבנשת"). הם טוענים שמכיוון שפרופ' הבלין "בחר" את השם "בנבנשת", הם מרשים לעצמם "לבחור" את "בנבנשתי" ולהוריד את "בנבנשת".

תשובה:

א. הצורה העיקרית של שם המשפחה של ר' חיים בנבנשת היא ללא ספק "בנבנשת". ראה באנצ'י העברית בערכו, ובערך "בנבנשת" (אודות המשפחה). כך חתמו הוא ואחיו, ר' יהושע, וכן אחרים שנשאו שם זה.

ב. ישנו ווריאנט "בנבנשתי". פרופ' הבלין הכריע לפי שיקוליו שלא להכלילו. ואדרבא, מטענת ב"ן-מק"ל מוכח ששיקוליו היו מקצועיים ובתום לב, ולא היו נגועים ברצון להטות את הניסוי, שכן הכינוי "בנבנשתי" אינו מופיע בדילוגים שווים בספר בראשית. ולכן, אם היה פרופ' הבלין פועל כפי טענתם, שבחר במכוון את הכינויים המצליחים, היה בוחר ב"שתי הצורות" "בנבנשת" ו"בנבנשתי" וחוסך לעצמו ביקורת, מבלי שתוצאת הניסוי תשתנה!

ג. לכן, טענתם "שהם עושים אותו דבר" תמוהה ביותר, כאשר הם משמיטים את הצורה העיקרית ולוקחים רק את הווריאנט, ובמיוחד כאשר הם עושים זאת לא לפי שיקול מיקצועי אלא אך ורק כדי לכוון את תוצאת הניסוי.

ד. גם הנתון שהם מספקים הוא מוטעה: "בנבנשתי" אינו מופיע בשו"ת פי 3 מאשר "בנבנשת".

היחס ביניהם בשו"ת הוא בערך 1:1.

טענה 8:

לגבי השם "כפוסיי", ב"ן מ"ק טוענים שהיה צריך לקחת גם את הצורה "כאפוסיי" המופיעה ג"כ בשו"ת. הם טוענים כי בעוד שכתבנו במאמרנו כי "במקרים כאלה" אנו לוקחים את שתי הצורות: עם ובלי "א" כאם קריאה, הרי למעשה לקחנו רק "כפוסיי". הם כותבים "שהם הרשו לעצמם לעשות את השגיאה ההפוכה" והורידו "כפוסיי", והוסיפו "כאפוסיי".

תשובה:

א. במאמרנו כתוב כלל לגבי שימוש ב"א" כאם קריאה. ושם מבואר כי במקרים בהם שייך השימוש ב"א" כאם קריאה נלקחות שתי הצורות. (אגב, בטענה מס' 13 שלהם, מנוסח הכלל בצורה נכונה, ומוזר מאד שכאן ניסחו אותו בצורה מטעה).
לגבי "כפוסיי", ההטעמה היא ב"פ" ולא ב"כ", ולכן לא שייך להשתמש ב"א" כאם קריאה כך: "כאפוסיי", אלא רק בצורה "כפוסיי", שאומנם בה חתם הרב הנידון את שמו. כך מעיד, למשל, החיד"א ב"שם הגדולים" (מקור שב"ן מ"ק מרבים להשתמש בו).
המצאותה של הצורה "כאפוסיי" בשו"ת אינה מלמדת כלום, שכן אין הקפדה בנכתב שם על כללי הדקדוק.

ב. לכן, מה שכתבו ב"ן מ"ק "שהם הרשו לעצמם לעשות את השגיאה ההפוכה" היא טענה מוזרה: באי לקיחת "כאפוסיי" לא נעשתה שום שגיאה, ואילו הם הם העושים במכוון את השגיאה היחידה, בהשמיטם את "כפוסיי".

טענה 9:

לגבי הכינויים "בעל נס" ו"בעל הנס" הם טוענים, כי בדרך כלל מיוחסים כינויים אלה לר' מאיר בעל הנס ולא לר' חיים כפוסיי. רוב האיזכורים של "בעל הנס" בשו"ת מתייחסים לר' מאיר ולא לר' חיים כפוסיי. הם לא מצאו בשו"ת את הכינוי "בעל נס" ביחס לר' חיים כפוסיי למרות שלטענתם שמו שכיח בשו"ת.
כיוון שפרופ' הבלין דחה כינוי של אישיות מסויימת אם היה שייך יותר לאישיות אחרת, אף הם עושים כך במקרה דנן, ומוחקים את הכינויים "בעל הנס" ו"בעל נס".

תשובה:

א. כפי שכתב פרופ' הבלין בחוות הדעת, מאגר השו"ת אינו המקור המתאים לכינויי ר' חיים

כפוסֵי שעיקר יצירתו התורנית היה שלא בתחום הפסיקה. בניגוד למה שכתבו ב"ן מ"ק שמו אינו שכיח בשו"ת (סה"כ 22 איזכורים וזה מעט. להשוואה, בן דורו ומקומו שהיה בר-פלוגתא שלו, הרדב"ז, נזכר בכינויו זה בלבד למעלה מ-8500 פעמים בשו"ת!)

ב. נכון שהכינוי "ר' מאיר בעל הנס" מפורסם יותר מאשר "ר' חיים כפוסֵי בעל הנס". אך ר' חיים כפוסֵי נקרא גם סתם "בעל הנס". עיין באנצ' יודאיקה בערכו, שבית הכנסת שלו נקרא "בית הכנסת של בעל הנס".
עיין שם ותמצא גם את כינויו "בעל נס".

טענה 10:

שם האישי מסי' 15 ברשימה הוא ר' יהודה חסיד סג"ל. לטענת ב"ן מ"ק השמיט פרופ' הבלין את הכינוי "יהודה סג"ל", שלדעתם הוא שמו הפרטי + שם משפחתו. הם טוענים שלפי "הפרה פרינט הכחול" מבואר שתמיד לקחנו "כינויים מסוג זה". לכן הם מוסיפים את "יהודה סג"ל" לרשימה. הם מפנים לאנצ' מרגליות.

תשובה:

א. הם לא הראו ש"סג"ל" שימש כשם משפחתו של הרב הנדון. מאנצ' מרגליות אפשר ללמוד רק על השם "ר' יהודה חסיד סג"ל", ולא על הצורה "יהודה סג"ל". הם לא הראו מקור המכנהו "יהודה סג"ל".

ב. המעיין ב"פרה פרינט הכחול" יווכח כי שלא כטענתם, לא תמיד נלקחו "כינויים מסוג זה". ואם נשווה למקרה של המהרי"ל (מסי' 23 ברשימה) הרי השימוש בכינוי "יעקב סג"ל" ו"מהרי"ל סג"ל" מתועד (גם בשו"ת).

ג. דע, ש"יהודה סג"ל" אינו מופיע בדילוגים שווים בבראשית.

טענה 11:

ב"ן מ"ק הוסיפו למהרי"ט (מסי' 19 ברשימה) את הכינויים: "הר"י טראני", "הר"י טרני", "ר"י טראני" ו"ר"י טרני". הנימוק להוספה: "שכך אנו מעמידים את המהרי"ט באותו סטאטוס כמו היעב"ץ..."

תשובה:

א. הקיצורים "ר"י טרני" ו"ר"י טראני" אינם נהגים ולכן אינם ראויים להכלל ברשימה, בדיוק כפי שלא נכללו "ר"י עמדן" ו"ר"י עמדין" לגבי היעב"ץ. (וכפי שלא נכלל, למשל, ברשימה הראשונה "ר"י קארו" (לגבי מס' 19)).

ב. השגיאה הבסיסית של ב"ן מ"ק כאן ובטענה 16 היא, שמחוסר ידע לשוני וביבליוגרפי שיערו כי הכינוי "הר"י טרני" הוא הכינוי "ר"י טרני" עם ה"א הידיעה בראשו! ... ואולם האמת הידועה היא כי "ר"י טרני" הוא ראשי התבות "רבי יוסף טרני", ואילו "הר"י טרני" הוא ראשי התבות: "הרב רבי יוסף טרני".

(ראה, למשל, ב"מילון החדש" של א. אבן שושן, בילקוט ראשי-תבות, ש"רי"ף" (מס' 23 ברשימה הראשונה) הוא ראשי התבות: "רבי יצחק אלפסי", ואילו "הר"י" אינו "רי"ף" עם ה"א הידיעה, אלא ראשי התבות: "הרב רבי יצחק אלפסי").

ג. הכינויים "הר"י טרני" ו"הר"י טראני" הם ווריאנטים אינם מופיעים בשו"ת. לגבי "הר"י עמדין" הרי הוא מופיע במאגר השו"ת, ולהלן נסביר בתשובה לטענה 15 את השימוש בצורה "עמדן" בצד הצורה "עמדין", וכי המקורות לכינוי היעב"ץ אינם רק ממאגר השו"ת, כי היה מחבר פורה גם מחוץ לתחום הפסיקה ההלכתית.

דע, שאם פרופ' הבלין היה כולל את "הר"י טרני" ו"הר"י טראני" ברשימה, היתה התוצאה

משתפרת: במקום $P^2=0.00000000201$,

היתה מתקבלת התוצאה $P^2=0.00000000186$.

ד. מכל זה ברור, שאין בסיס להוספות שעשו.

טענה 12:

ב"ן מ"ק מדווחים כי הוסיפו כינוי נוסף, "מימונגיל" לר' יעקב בירב (מס' 21 ברשימה). הם טוענים כי "זה שם משפחתו על פי עדותו". המקור לטענתם הוא ספר "שאלות ותשובות ר' יעקב בירב", ומאמר של גרינהוט (הם כותבים שמו Grinhut).

תשובה:

א. העתקנו כאן את הכתוב בתשובת ר' יעקב בירב (מדפוס ראשון, ונציה תכ"ג): "אמר הכותב יעקב המכונה בי רב המגורשים בגרוש קאשטיליא ממתא מקדה מממלכות טולי טולה למשפחת בני מימונגיל" (תשובה א').

זה המקום היחיד בו נזכר הביטוי "מימונגיל", ולא ברורה משמעותו:

האם זה שם מקום, או שמא שם אבי משפחה?

שים לב, שהקטע הועתק בשיבוש מסויים ולפחות חסרה מלה אחת: "[מן] המגורשים וכו", ולא ברור אפילו התוכן: אפשר להבין, שר' יעקב בי רב היה בין המגורשים שגורשו ממתא (=מן העיר) מקדה אל "משפחת בני מימונגיל".
ואפילו אם מישוהו רוצה לטעון שזה קשור לשם משפחה, הרי השם הוא "בני מימונגיל" ולא "מימונגיל".

ב. אך בכך לא מסתיים הסיפור. גרינהוט (ששמו נכתב באנגלית Gruenhut), שעל מאמרו מסתמכים ב"ן מ"ק, מסתמך אף הוא על מקור יחיד זה. אך הוא גורס "מיאנגיל". ועיין ב"אור החיים" לר' חיים מיכל (חיבור ביבליוגרפי בר סמכא), מס' 1069 עמ' 496 שגורס "מרמראן".

ג. ההשערה שזה שם משפחתו של ר' יעקב, היא השערה בעלמא, ללא ראייה. לעומת זאת יש ראייה שהכינוי "בי רב", בו חתם תמיד ר' יעקב (והוא מופיע עשרות פעמים בחתימת תשובותיו וכן בחתימתו על מסמכים), הוא שם משפחתו, שכן צאצאיו נקראו בשם זה (למשל, היה מצאצאיו ר' יעקב בירב אחר, הנזכר אף הוא באנצ'י העברית ומרגליות).

ד. דע ש"מימונגיל" אינו מופיע בספר בראשית בדלוגי אותיות.

טענה 13:

ב"ן מ"ק טוענים כי שמו של ר' ישראל יעקב חאגיז (מס' 22 ברשימה), ניתן להכתב גם בלי "א" כאם קריאה: "חגיז", ושהוא נמצא כך באנצ'י העברית. ואילו פרופ' הבלין השתמש רק בצורה "חאגיז" בניגוד לכלל שנכתב במאמרנו. כך נשמטו, לטענתם, הכינויים "ר"י חגיז" ו"מהר"י חגיז" (שלטענתם מופיעים בשו"ת).

הם מרשים לעצמם "לעשות טעות הפוכה": להוסיף את "ר"י חגיז" ו"מהר"י חגיז" ולמחוק את "חאגיז".

תשובה:

א. נכון שבהעדר ידיעה אחרת היה צריך לקחת את שתי הצורות "חגיז" ו"חאגיז". אלא כפי שכתב פרופ' הבלין בדו"ח שלו, מדברי ר' משה חאגיז בהקדמה לספרו של אביו "הלכות קטנות" משמע שהם כתבו את שמם "חאגיז" דווקא. (וראה שם בסוף הספר שר' יעקב "חאגיז" כותב כך

שמו, וכן בנו כותב שם את שם אביו). יש לזכור, שפרופ' הבלין עבד כמנוחה מן השורה הראשונה, וכשיש לו ראייה ברורה היא עדיפה על מאמר של איש מקצוע אחר.

ב. "ר"י חגיז" אינו כינוי נהגה אלא קיצור בעלמא (ראה לעיל תשובה לטענה 11). מלבד זאת אינו מופיע בשו"ת בניגוד לטענת ב"ן מ"ק.

ג. לפרופ' הבלין לא היתה כל ידיעה על שיטת המדידה, והוא הכין את הכינויים הרלוונטיים בכל אורך שהוא. אבל גם לפי טענותיהם, עליהם להודות שלפרופ' הבלין לא היה שום אינטרס להשמיט את השם "חגיז": השם "חגיז" הוא בן 4 אותיות, וממילא לא נכלל בניסוי שבו נכללו ביטויים בני 5-8 אותיות. ואילו הכינוי "מהר"י חגיז" (ואם תרצו גם "הר"י חגיז") אינו מופיע בדילוגים שווים בספר בראשית!

לעומת זאת, לגבי ר' יוסף מטראני (מס' 19 ברשימה) כלל פרופ' הבלין את צורת שמו "מטרני" (בלי "א" כאם קריאה) למרות שזה גורם שהתוצאה תהיה גרועה פי 1.5! (כמובן שהוא לא יכול היה לדעת על כך).

כלומר, ברור כשמש בצהרים שפרופ' הבלין פעל ללא שום ידיעה על "הצלחת" ביטוי זה או אחר או "כשלונו": באותו עניין עצמו של השמטת "א" כאם קריאה, השמיט אותה כאשר הדבר גרם להרעת התוצאה ("מטרני"), ו"התעקש" לא להשמיט אותה (במקרה של "חגיז"), ולחשוף את עצמו לביקורת אפשרית, למרות שלא היה לכך שום השפעה על התוצאות!
ד. לאור כל זאת כמה תמוהה היא טענתם "שהרשו לעצמם לעשות שגיאה הפוכה", ולמחוק בצורה שרירותית שם נכון כמו "חגיז"! גם ההוספה של "ר"י חגיז", כפי שראינו, אין לה בסיס.

טענה 14:

ב"ן מ"ק מצאו כי לגבי הש"ך (מס' 31 ברשימה הראשונה) כתב פרופ' הבלין את שמו "שבתי כהן" וגם "שבתי הכהן".

אף הם "עושים אותו הדבר", ולגבי המהרי"ל (מס' 23 ברשימה השניה) הם מוסיפים "יעקב לוי" נוסף ל"יעקב הלוי" שברשימה, ו"מהר"י לוי" נוסף ל"מהר"י הלוי" שברשימה. כמו כן לגבי ר' יצחק הורוויץ (מס' 25 ברשימה), הם מוסיפים "יצחק לוי" נוסף ל"יצחק הלוי" שברשימה.

תשובה:

א. כאן ממשיכים ב"ן מ"ק בהמצאת שמות וכינויים. ר' שבתי כהן, הידוע בכינויו הש"ך, נקרא

אומנם גם "שבת כהן" וגם "שבת הכהן".

הוא נקרא "שבת הכהן" בכותרת ערכו גם באנצ'י מרגליות וגם באנצ'י העברית. והוא נקרא "שבת כהן" גם במפתח האנצ'י העברית, ובכמה מקומות שם (ראה ערך ר' "דוד הלוי" (עמ' 86) וערך "וילנה" (עמ' 165) ועוד), וגם באנצ'י מרגליות: ראה כיתוב תחת תמונתו (ליד עמ' 1089), ראה בערך ר' יהושע השיל מקרקא" (עמ' 705) ועוד. גם במאגר השו"ת הוא מוזכר כר' "שבת כהן". מכאן אין להסיק בשום פנים ואופן שכל מי שהוא כהן או לוי, נקרא בשני אופנים. כך למשל ברשימה הראשונה נמצא ר' דוד הלוי (הט"ז), שנקרא תמיד "דוד הלוי" ולא "דוד לוי". לכן, כל מקרה ומקרה צריך להבדק לגופו, באיזו צורה ניתן שמו.

ב. הכינוי "יצחק לוי" אינו נמצא לגבי ר' יצחק הורוויץ. ולכן יש למוחקו.

ג. לגבי המהרי"ל, נמצא שאומנם נקרא לפעמים גם "יעקב לוי" (היחס בשו"ת בין "יעקב לוי" ל"יעקב הלוי" הוא אחת לחמש). כאן אפשר ויש להכלילו. אך "מהרי"ל לוי" לא נמצא כלל לגבי המהרי"ל, ויש למוחקו.

טענה 15:

ב"ן מ"ק שוללים את השימוש בשם "עמדון" לגבי היעב"ץ (מס' 24 ברשימה). הם מנמקים זאת בכך, שפרופ' הבלין לא הכליל ברשימה את הכינוי "מולן" בצד הכינוי "מולין" עבור המהרי"ל (מס' 23 ברשימה), למרות שהוא נפוץ יותר במאגר השו"ת מאשר "עמדון". לגבי הכינוי "עמדון" הם טוענים שהיעב"ץ עצמו לא היה מרוצה מכך שכינו אותו כך. כינוי זה הם השאירו בכל זאת.

תשובה:

א. השכיחות היחסית בשו"ת של צרופים שבהם כלול "עמדון" ביחס לאלה שבהם משתמשים ב"עמדון", הוא באותו יחס (אחת לשש) כמו השכיחות היחסית של צירופים שבהם משתמשים ב"מולן" ביחס לאלה שבהם משתמשים ב"מולין". אלא שהיעב"ץ, היה מחבר פורה גם מחוץ לתחום הפסיקה ההלכתית, ולכן המקורות לכינויו אינם רק ממאגר השו"ת. וזו הסיבה שנמצא באנצ'י העברית את שמו כ"עמדון" בכותרת ערכו. באנצ'י מרגליות נמצא אומנם "עמדון" בכותרת ערכו, אך גם את השם "עמדון" במקומות אחרים שם.

ב. אדם יכול להיות מכונה בכינוי שהוא מייחס לעצמו, או בכינוי שאחרים מכנים אותו בו, אפילו אינו לטעמו. לכן, חלק זה של ההערה מיותר לגמרי.

טענה 16:

ב"ן מ"ק טוענים שאנו לא עקביים בשימוש בה"א הידיעה. הם מביאים דוגמא לכך: שבמאמרנו נמצאים הכינויים "הר"י עמדין" ו"הר"י עמדין" אך הושמטו הביטויים "ר"י עמדין" ו"ר"י עמדין". הם טוענים ש"תקנו" שגיאה זאת וגם "הרשו לעצמם לעשות שגיאה מקבילה": להשמיט את הכינוי "המהרש"ש" לגבי ר' שלום שרעבי (מס' 31 ברשימה).

תשובה:

א. כפי שכבר הארכנו בתשובה לטענה 11, ב"ן מ"ק טוענים כאן פעמיים. פעם אחת הם טוענים כאשר הם סוברים כי הכינוי "הר"י עמדין" הוא הביטוי "ר"י עמדין" עם ה"א הידיעה לפניו. אין זה כך, עיין שם. פעם שניה הם טוענים כאשר הם סוברים כי "ר"י עמדין" (או "ר"י עמדין") הוא כינוי נהגה. אין זה כך, אלה הם קיצורים בעלמא. (ראה בתשובה לטענה 11 שכך נהג פרופ' הבלין גם ברשימה הראשונה).

ב. מכח שתי הטעויות הראשונות שלהם, הם "מרשים לעצמם" לעשות "טעות" שלישית: להשמיט כינוי נכון מן הרשימה. ברור, שכל דבריהם דחויים.

טענה 17:

הם טוענים כי שם משפחתו של ר' יצחק הורוויץ (מס' 25 ברשימה) נכתב באנצ'י העברית ובאנצ'י מרגליות כך: "הורוביץ". לכן הם מחליפים "הורוויץ" ב"הורוביץ".

תשובה:

א. ב"ן מ"ק מוסרים כאן מידע שגוי, הגורם להם לשגות פעם נוספת ולשנות את הרשימה. באנצ'י העברית ישנו ערך מיוחד למשפחת הורוויץ המפורסמת (כרך י"ג עמ' 939-940). שם קובעת האנצ'י את הכתיב העיקרי: "הורוביץ" או "הורוויץ" או "הורויץ", ואינה מכריעה ביניהם. באנצ'י מרגליות מופיעות גם כן צורות אלה. למשל, במפתח ננקטה הצורה "הורוויץ" לגבי כל בני המשפחה הנזכרים באנצ'י, כולל ר' יצחק הורוויץ.

ב. במצב עניינים זה, עוזר לנו מאגר השו"ת:

ר' יצחק הנ"ל אינו נזכר שם אפילו פעם אחת כ"הורוביץ", אך כן מובא שם כ"הורוויץ". ובכלל שם משפחה זה נכתב שם כ-200 פעמים "הורוויץ" ורק פעמים בודדות כ"הורוביץ" או "הורויץ". כך שהכרעה ברורה.

ג. גם במקרה זה כל טענותיהם ושינוייהם דחויים.

טענה 18:

טענה זו מכתירים ב"ן מ"ק בכותרת: "The Krochmal Story".

א. הם טוענים שחשדו שמשו שגוי ביחס לשם "קרוכמל" של ר' מנחם מענדל קרוכמל (מס' 26 ברשימה). לכן הם התחילו בחיפושים.

ב. הם חיפשו במאגר השו"ת ולא מצאו "קרוכמל" כשמו של ר' מנחם מענדל, למרות שיש איזכורים רבים המתייחסים לחכם זה.

ג. הם מצאו שבאנצ'י מרגליות השם "קרוכמל" משמש ככותרת ערכו, אך לא מצאם הסבר למקור השם.

ד. באנצ'י העברית הם לא מצאו עיול (entry) עבור ר' מנחם מענדל, למרות שבמפתח הוא מוזכר פעמיים. עיון בתוך הטקסט לא הוביל לשום ידיעה חדשה.

ה. בספרים שלו הם מצאו "מנחם מענדל" ו"מנחם מענדיל" אך לא "קרוכמל".

ו. בקינה לזכרו מצאו רק שמותיו הפרטיים ושם ספריו.

ז. אז מאיפוא בא השם "קרוכמל"? - הם שואלים.

ז. הם מצאו בספר ביבליוגרפי המונה רשימת ספרים את הצורה "קראכמעל" כמחבר אחד מספריו, ובעוד ביוגרפיה על ר' דוד אופנהיים הם מצאו "קראכמאל". הם גם ראו "קרוכמאל", ו"קרוכמעל" רק אינם זוכרים היכן, כי בעיקבות המאמץ האדיר לדפדף בכמה ספרים, לא נותר בהם עוד כח לכתוב את מראה המקום.

ח. הם מסיקים שלא היתה קיימת הצורה "קרוכמל" במאה ה-19. עתה הם רוצים לחקור כיצד היה שם זה נכתב במחצית הראשונה של המאה ה-17.

ט. כאן הם קיבלו עצה מ"שני אנשים חכמים". החכם הראשון הפנה אותם לספר "יתקנות היהודים

במדינת מעהרין", שם היה הרב קרוכמל רב המדינה. החכם השני יעץ להם לבדוק את ההערות

בשולי הדף. הערה אחת (בעמ' 111) הוא בדק בעצמו. ממנה הוא הגיע למאמר של Marx, המכיל

מכתב שנכתב ע"י קרוב משפחה של ר' מ"מ קרוכמל, כמה עשרות שנים לאחר מותו, ושם נמצאה

הצורה "קראחמאל"!

י. הם מדווחים שהדרמה נמשכה ביום הבא ביבשת אחרת. שם נבדקה הערה בעמ' 102, בספר הנ"ל, אשר הובילה לשני מאמרים על ר' מ"מ קרוכמל: האחד מאמר של שמואל אבא האראדעצקי (הם כותבים שמו באנגלית: Haradsky), והשני מאמר של דוד קויפמאן. הם מדווחים ששני המאמרים משתמשים בצורה "קראכמאל", ושבתמאמר השני נמסר המקור לשם "קראכמאל": הוא מייחס אותו לדיין מתקופה קודמת, ר' יונה קראכמאלש מקראקא, המקום בו נולד ר' מנחם מענדל. תעתיק מן המצבה של ר' יונה נמצאת בספר "עיר הצדק" של יחיאל מתתיהו צונץ (הם כותבים באנגלית: Zonz), עמ' 180, ושם כתוב "קראכמאלש".

י"א. מסקנתם: שאין כל ספק שבאיות המקורי של השם Krochmal הוא "קראכמאל", ולכן הם מוחקים "קרוכמל" ומוסיפים "קראכמאל" במקומו.

י"ב. בזה לדעתם הם מחליפים איות "חדש" ב"ישן". בעוד שבמקרה של "הורוויץ" הם החליפו איות "ישן" ב"חדש". חוסר עקביות? - בזה הם רשאים להיות בלתי עקביים בדיוק כמו פרופ' הבלין - זאת טענתם.

[במהדורה מאוחרת הם הוסיפו בסוף דבריהם כי Krochmal הוא שם אידי, ולכן צריך להכתב "קראכמאלי".]

תשובה:

הקורא משתאה למקרא התיאור הדרמתי של המבצע הבלשי, בו חשפו ב"ן מ"ק חוסר עקביות (המחשיד בקונספירציה) בבחירת השם "קרוכמל".

הקורא ישתאה שבעתיים לגלות, לא רק שאין שחר לטענותיהם, אלא מה גודל הבורות שגילו בתיאור הנ"ל. לשם כך ניתן תשובה מפורטת, לפי הסעיפים המסומנים לעיל.

אנו נכנה את תשובתנו: "The Ignorance Story".

א. הם לא מסבירים מדוע חשדו כי משהו "לא בסדר" ביחס לשם "קרוכמל". כפי שנראה להלן, זה בדיוק האיות המופיע באנציקלופדיות.

ב. הם לא מצאו את השם "קרוכמל" במאגר השו"ת. היה עליהם לדעת עובדה טריוויאלית, שגדולי החכמים אינם נזכרים בדרך כלל בשמות המשפחה בספרות השאלות והתשובות. למשל, המהרש"א (מס' 34 ברשימה הראשונה) נזכר כ-4000 פעמים בכינויו זה במאגר השו"ת, אך רק 7 פעמים בשם המשפחה. הבי"ח (מס' 16 ברשימה הראשונה) נזכר אף הוא אלפי פעמים בשו"ת, אך רק כ-15 פעמים בשם משפחתו.

לכן, אין זה מפתיע שהשם "קרוכמל" אינו מופיע, למרות ששם ספרו "צמח צדק" מופיע מאות פעמים.

ג. הם מצאו באנצי' מרגליות "קרוכמל" בכותרת ערכו. רק לא מצאו שם הסבר למקור השם. מה זה שייך למחקר הנידון? האם על פרופ' הבלין היה לערוך מחקר באשר למוצא השמות?!! העובדה היא שקיים השם "קרוכמל".

ד. אך לא רק באנצי' מרגליות. הם מדווחים שעיון באנצי' העברית לא הוביל לשום ידיעה חדשה. כדי שהקורא לא יוטעה: באנצי' העברית במפתח, ובשני המקומות המצויינים במפתח נמצא אך ורק השם "קרוכמל".

ה-ו. בתשובותיו "צמח צדק" חתם ר' מנחם מענדל קרוכמל פעמים ספורות בשמו הפרטי. כמעט בכל התשובות אין חתימה כלל. בקינה עליו נזכר שוב בשמו הפרטי ונזכרים ספריו. כך נהגו לגבי חכמים רבים אחרים מגדולי הדורות. למשל, ר' העשיל מקראקא. לא היה צורך להוסיף דבר. אין בכך שום דבר יוצא דופן כידוע לכל מי שמצוי בספרות זו.

ז-ח. ב"ן מ"ק הגיעו לתעתיק באידיש של השם "קרוכמל", ולא העלו על דעתם, שזה אומנם תעתיק באידיש ותו לא.

ט. הקטע על שני האנשים החכמים נגע במיוחד לליבנו.

החכם הראשון הפנה כזכור לספר "תקנות היהודים במדינת מעהרין". ב"ן מ"ק שכחו לציין את העובדה הפעוטה שהשם "קרוכמל" נמצא בספר זה בדיוק 20 פעמים, ואף פעם לא בתעתיק אחר! - או שמא אף מחבר הספר שותף לקונספירציה עם האנצי' העברית, אנצי' מרגליות ועוד מחברים? החכם השני הגיע, כזכור, למאמר של Marx המכיל אוטוביוגרפיה של קרוב משפחה של הרב קרוכמל, ושם מצא איזכור אחד בצורה "קראחמאל".

הקורא הישראלי יזכור בוודאי את הבדיחה שהילכה בישראל לפני כארבעים שנה: מדוע השוטרים מסיירים בזוגות? - משום שהאחד יודע לקרוא והשני יודע לכתוב. אם כבר השתמשו ב"ן מ"ק בשני חכמים, האחד יודע על הספר הנ"ל, והשני היודע לעיין בהערות שם, היה רצוי מאוד לקחת חכם שלישי שיודע להעריך את מה שהוא קורא.

מחבר המאמר, Marx, מציין שכותב הביוגרפיה היה אדם פשוט וסגנונו דל. אין ספק שזו לשון המעטה. באותה שורה עצמה בה כתובה המציאה "קראחמאל" כתוב גם מי היה האיש: "בעל

מחבר שו"ת של צמח צדיק!"

ואם שגיאות כתיב ותחביר אלה אינן מספיקות, הרי כמה שורות לעיל מזה כתוב: "מת בפולניא קודם שבאו השנים רעים והחרבונות שהיו בפולניא".
כמובן שמטקסט כה משובש אי אפשר להסיק דבר.

י. הם הגיעו למאמר של שמואל אבא האראדעצקי (הם כותבים שמו באנגלית: Haradsky). הם ראו "קראכמאל" ועדיין לא חשדו שזה תעתיק באידיש, בה "א" משמש במקום "ו" (חולם), וה"ע" במקום סגול. זו הסיבה שכתבו את השם המחבר, האראדעצקי כ-Haradsky בעוד שמו Horodezky (ראה למשל באנצ'י יודאיקה). אותו מאמר הופיע 10 שנים מאוחר יותר בוורשא, ושם כתוב "קרוכמאל", ושם המחבר כתוב בשער בגרמנית: Horodetzky.
למעשה, הם היו צריכים לחשוב על כך: סוף סוף במקורות שבדקו, כולל במאמר של Marx, מופיע השם בלועזית רק כך: Krochmal ולא Krachmal!

הם מזכירים את המאמר השני, של קויפמאן. הם שכחו לספר כי לדעת קויפמאן מקור השם קרוכמל בגרמנית.
לעומת זאת הם הולכים בעקבותיו למצבתו של הקרוב הקדום של ר' מנחם מענדל, שם ימצאו את מקור השם.
למרבית הצער, מתברר מן הכתוב על המצבה ש"הקרוב הקדום" נפטר ... 8 שנים לאחר ר' מנחם מענדל קרוכמל! (אגב, צונץ כותבים בלועזית Zunz ולא Zonz כפי שכתבו. השם Zunz מפורסם מאד בתחום הביבליוגרפיה היהודית).

י"א-י"ב. בטעותם הם סוברים שמדובר בכתיב "ישן" לעומת "חדש" בעוד שהמדובר בתעתיק באידיש לעומת תעתיק בעברית. לכן אין שום שחר להחלפה שעשו. כמובן, הם לא הצליחו להצביע על שום חוסר עקביות ביישום הכללים של פרופ' הבלין (אגב, גם במקרה של "הורוויץ" לא היה זה עניין של "חדש" ו"ישן", כפי שהוסבר בתשובה 17, וכפי שיכלו ללמוד ממכתבו של פרופ' מנחם כהן הכותב "הורוויץ" כאשר הוא נזקק לשם זה, גם במאה ה-20).

לסיכום: מלכתחילה לא היה כאן שום דבר חשוב. "קרוכמל" נכתב במאמרנו בצורה הנכונה בעברית. ואילו ב"ן מ"ק ניסו (מחוסר הבנה) להחליפו בתעתיק באידיש.
[במהדורה מאוחרת, כחודשיים לאחר הפירסום הראשון, ולאחר שכתבתי תשובה זו וסיפרתי עליה לאנשים רבים, הם הוסיפו לטענתם כי בעצם Krochmal הוא שם אידי... ברור לגמרי, שזו

טענה אד-הוק, שנועדה להצדיק בדיעבד את הטעות הגדולה שעשו. ראה בסעיף י' דלעיל, שבמקור *שהם עצמם הביאו*, מוסבר שמוצא השם Krochmal **בגרמנית**. וראה באותו סעיף, שהטעות שלהם בכתיבת Haradsky מוכיחה שאין הם מבחינים בין תעתיק בעברית לתעתיק באידיש.]

טענה 19:

כאן טוענים ב"ן מ"ק ששם משפחתו של ר' משה זכות (הם כותבים באנגלית Zacut, והוא מס' 27 ברשימה) הוא אך ורק "זכות", ולא "זכותא" או "זכותו". הם מסתמכים על חתימתו בספרו "קול הרמ"ז", על הביוגרפיה שלו שכתב אבא אפלבוים, על אנצ'י מרגליות, על האנצ'י העברית, ועל החיד"א בספרו "שם הגדולים".

לכן הם מחקו את הכינויים "זכותא", "זכותו", "משה זכותא" ו"משה זכותו" מן הרשימה.

תשובה:

א. תמוה הדבר מדוע הם מעתיקים באנגלית "Zacut", למרות שהאנצ'י העברית אותה הם מצטטים כותבת: "Zacuto", (וכן באנצ'י יודאיקה) ובאותו מאמר של Marx, שציטטו בטענה הקודמת, כתוב "Sacuto".

ב. יתר על כן: לפי המלצת ב"ן מ"ק עיינו בביוגרפיה שכתב אבא אפלבוים. וראה זה פלא: מצאנו כבר בשער כי הוא נקרא בפיו "Zacuta" בפולנית ו-"Zakuto" בגרמנית. בפרק ב' (עמ' ד'-ה') מצאנו כי הרב הנדון נקרא "ר' משה זכותא" והוא בן ל"משפחה המפוארה "זכותא (Zacuta)!" לדעת ב"ן מ"ק יש להסתמך על מקור זה.

ג. בספרו של החיד"א "ברכי יוסף" נמצא השם "זכותו" (למשל, באו"ח סי' תקפ"א). יתכן שנמצא גם "זכותא", לא ערכנו סריקה. לפי המלצת ב"ן מ"ק אפשר להסתמך על החיד"א.

ד. ב"ן מ"ק שכחו לציין שהשמות "זכותא" ו"זכותו" נזכרים במאגר השו"ת.

ה. בספר "אגרות הרמ"ז" נמצאות חתימות שלו גם כ"זכותו", והפונים אליו מכנים אותו פעמים רבות כ"זכותו". בשער של "קול הרמ"ז" - ספר התקונים (עם פרוש הרב המקובל ר' יעקב קאפיל ז"ל - כתוב: ר' משה זכותא. וכן בהסכמות שם. ואלה אינן כל הדוגמאות!

ו. מכל זה ברור שאין מקום למחיקה המוצעת.

טענה 20:

הם כותבים שרבנים גדולים נקראים לעתים קרובות על שם ספריהם. לכן הם מוסיפים את הכינוי "הון עשיר" עבור הרב ריקי (מס' 30 ברשימה). הם מעירים כי כינוי זה שכיח במאגר השו"ת, בעוד הכינוי "ישר לבב" אינו מופיע שם כלל, אפילו לא בצורה שלדעתם היא הנכונה: "ישר לבב".

תשובה:

א. אנו ממליצים לקורא לעיין בסעיף ג' בדו"ח של פרופ' הבלין (בפרק "שיקול הדעת"), שם מוסבר היטב מהו ש"רבנים גדולים נקראים לעתים קרובות על שם ספריהם".

ב. באותו דו"ח מבואר, שמאגר השו"ת אינו יכול לתת תמונה נאמנה של מקובל כר' עמנואל חי ריקי, **שעיקר** יצירתו אינה בתחום הפסיקה ההלכתית (הוא היה בעיקר מקובל ומפרש מקרא על פי הקבלה). ספריו החשובים ביותר שהיקנו לו שם עולם הם "**משנת חסידים**" וקיצורו שזכה לתפוצה נרחבת: "**ישר לבב**". ראה באנצ'י העברית, באנצ'י מרגליות, ובאנצ'י יודאיקה. בשל היותם ספרים קבליים, איננו מצפים לאיזכורים רבים שלהם במאגר השו"ת. לעומת זאת, טבעי הדבר שהספר "**הון עשיר**", שהוא מפרש את לשונות המשנה, יופיע במאגר השו"ת. ואומנם הוא מופיע. אך לא כפי שמדווחים ב"ן מ"ק: הוא כלל אינו שכיח. ספר זה מאוזכר 28 פעמים בלבד, מהן 16 פעמים על ידי אותו מחבר.

ג. הכינוי "בעל הון עשיר" מופיע פעמיים בלבד בשו"ת. שני האיזכורים הם בשו"ת "יהודה יעלה" (לר' יהודה אסאד). מאלף מאד למצוא שר' יהודה אסאד הן בדבריו מציג אותו כך: "והגאון האלקי בסי' הון עשיר על המשניות הוא **בעל ס' משנת חסידים**" (חלק א', אורח חיים סי' א'), וגם: "והגאון **בעל משנת חסידים** ז"ל בספרו הון עשיר" (חלק א', יורה דעה סי' קצ"ג). רק אחרי שהציג אותו כך, יכול ר' יהודה אסאד לקצר ולכתוב: "בעל הון עשיר" (חלק א', יורה דעה קצ"ו). דוגמא נוספת: ר' חיים בן עטר (מס' 9 ברשימה הראשונה) נקרא על שם ספרו "**אור החיים**". כאשר הוא מוזכר בהקשר לאחד מספריו האחרים, הוא נזכר כך: "והגאון **בעל אור החיים** בספר פרי תאר". (שו"ת ישועות מלכו, חלק יורה דעה, סי' ט"ז). ו"הגאון הקדוש **בעל אור החיים** ז"ל בספרו ראשון לציון". (שו"ת ציץ אליעזר חלק ט"ו סי' ל"ה). וראה בדו"ח של פרופ' הבלין דוגמאות דומות, מהן ברור מהו הספר העיקרי שעל שמו נקרא החכם, ומתי משתמשים בביטוי "בעל ספר פלוני" או "הרב ספר פלוני" רק כתחליף לביטוי "כתב (כתוב) בספר פלוני" (באופן האחרון מופיע הביטוי "הרב הון עשיר" במאגר השו"ת 5 פעמים,

כשהדיון בדברי הספר).

ד. לעומת זאת מופיע הכינוי **"בעל משנת חסידים"** 9 פעמים במאגר השו"ת.

ה. בניגוד לטענת ב"ן מ"ק מופיע במאגר השו"ת איזכור של **"הרב ישר לבב ז"ל"** (שו"ת רב פעלים, חלק ג' - סוד ישרים סי' י"ג). אך לא על כך הסתמך פרופ' הבלין. ראה סעיף ב' דלעיל.

ו. בנוגע למה שהעירו על "הצורה הנכונה" של "יושר לבב". השם **"ישר לבב"** נלקח על ידי הרב ריקי מספר תהילים מזמור קי"ט, כפי שהוא עצמו כותב בהקדמה. הכתיב המקראי הוא **"ישר לבב"**, וכך נכתב במאמרנו.

ז. מכל זה ברור שבטלה ההוספה שלהם.

טענה 21:

הם כותבים כי "הספור אודות הכינוי **"א"ח הע"ר"** (של הרב ריקי) מאלף במיוחד".

והרי הספור:

א. הם לא הצליחו למצוא כינוי זה, "ואף אחד מאותם ששאלו לא ידע מה פרושו".

ב. כאשר הם שאלו את דורון ויצטום, הוא ענה להם כי הרב ריקי השתמש בכינוי זה בחתימתו על כמה מספריו, וכי אלה ראשי התבות: **"אני חי, הצעיר עמנואל ריקי"**.

ג. הם סוברים שלקחת **"א"ח הע"ר"** ככינוי טפשית במיוחד: כי זאת חתימה ולא כינוי. רק הרב ריקי קרא כך לעצמו.

ד. הם מדגישים שלא מצאו שום איזכור של **"א"ח הע"ר"**, ולא הצליחו למצוא מישהו שידוע מה פירושו!

במיוחד, הם טוענים, זה כינוי שאינו נהגה.

ה. הדרמה לא הסתיימה כאן. הם גילו חתימה בנוסח אחר: **"אהעח"ר"**: **"אני הצעיר עמנואל חי ריקי"**. הם טוענים שראשי תבות אלה הרבה יותר הגיוניים בעברית, ואף מוזכרים בספר "אוצר ראשי תבות".

ו. לכן יותר הגיוני לדעתם להכליל **"אהעח"ר"** ברשימת הכינויים. הם מחקו את **"א"ח הע"ר"** והוסיפו את **"אהעח"ר"**.

תשובה:

הסעיפים בתשובה יהיו לפי הסעיפים שסימנו בטענה.

א-ב. הכינוי "א"ח הע"ר" אכן נמצא בחתימתו של הרב ריקי, בספר אחד לפחות בספרייה הלאומית בירושלים. כינוי זה נזכר גם במאמר (מאת הרב אברהם שישא הלוי, ב"הדרום" התשל"ב, עמ' 246), עם פרושו. הרב ריקי שהיה **מקובל**, ייחס חשיבות רבה לחתימתו מסוג זה, ובמיוחד לעובדה שחמש האותיות בביטוי הן בדיוק אלה שאינן מקבלות דגש בשפה העברית. בצורה "א"ח הע"ר", כלומר: "אני חי, הצעיר עמנואל ריקי", השתמש בשמותיו הפרטיים "חיי" ו"עמנואל".

ג. אנו חושבים שיש ערך מיוחד לכינוי שאדם מכנה בו את עצמו. ראה סוף טענה 15 שלהם. שם טענו שאין ערך לכינוי שאחרים מכנים בו אדם, פה הם טוענים שאין ערך לכינוי שהוא מכנה את עצמו. אז מה נשאר?

ד. טענה זו מוזרה ביותר: אם אינם יודעים כלל מהו "א"ח הע"ר", איך הם יודעים שאינו נהגה?! בוודאי שזה כינוי נהגה: א"ח הוא אח (בקמץ), הע"ר - מי שהוא ער (בצירי). זה מיוסד על הפסוק משיר השירים (פרק ה פס' ב): "אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק פתחי לי אחתי וגו'".

ה. אומנם קיימת חתימה אחרת: "אהעח"ר". היא אינה יותר הגיונית או פחות הגיונית. היא מהווה ראשי תבות אחרים. לא ברור אם צורה זו נהגית (ישנה צורה קרובה **לאותן** 5 אותיות רפויות: "אהעע"ר", שלא בהקשר לרב ריקי, וזו צורה הנהגית: ראה במילון השלם של א. אבן שושן בילקוט ראשי תיבות). לכן לא נכללה על ידי פרופי הבלין ברשימה.

ו. לכן, אין מקום למחוק את "אח הע"ר". לעומת זאת אם הם יכולים להוכיח ש"אהעח"ר" הוא כינוי הנהגה, נצרפו לרשימה. תוצאת הניסוי **תשתפר!** וזאת לדעת, "אהעח"ר" מצליח יותר מאשר "א"ח הע"ר":

התוצאה הטובה ביותר עבור הרשימה השניה היתה $P^2=0.00000000201$ (עם "א"ח הע"ר").

אם נחליף "א"ח הע"ר" ב"אהעח"ר" תהיה התוצאה: $P^2=0.0000000016$.

אם נכלול את שתי הצורות תהיה התוצאה: $P^{**2}=0.0000000012$.

טענה 22:

הם טוענים שהכינוי "מזרחי" של הרב שרעבי (מס' 31 ברשימה) שייך לחכם מן "הראשונים", ולכן הם מחקו אותו. הם טוענים גם ש"מזרחי" אינו שם המשפחה של הרב שרעבי, והוא מתייחס אליו כמו הכינוי "אשכנזי", שבו לא השתמש פרופ' הבלין במקרים אחרים.

תשובה:

א. הכינוי "מזרחי" הוא שם משפחתו של ר' שלום מזרחי. הוא חתם "שלום מזרחי דידיע שרעבי". כך כתוב גם על מצבתו. ראה גם באנצ'י העברית. גם בשו"ת הוא נזכר כר' "שלום מזרחי שרעבי". ממיקומו של "מזרחי" לפני "שרעבי" (השווה ר' יצחק לוריא אשכנזי), מכך שצאצאיו נקראו "מזרחי" ועל מצבת אשתו ובנו כתוב "מזרחי" כשם משפחה, ומכך שהוא לא היה "ספרדי" שישב בין "אשכנזים" (דבר שעשוי לזכות אותו ב"מזרחי" ככינוי), ברור לגמרי שזה שם משפחה. ואין זה דומה כלל ל"אשכנזי": ראה בדו"ח של פרופ' הבלין בסוף סעיף ב'.

ב. לכן, אפילו אם "מזרחי" היה משותף לעוד חכם, היה צריך להכלילו ברשימה, שכן שם פרטי ושם משפחה שייכים לאדם באופן קבוע.

ג. בנוסף לכך הם טעו בחושבם שר' אליהו מזרחי הוא מן "הראשונים". אין הדבר כן, והוא מן "האחרונים".

טענה 23:

ב"ן מ"ק טוענים שבאנצ'י העברית, באנצ'י מרגליות, ב"שם הגדולים" ובשו"ת לא מוזכר הכינוי "שר שלום" בקשר לר' שלום שרעבי. הם מצאו לפחות 7 רבנים שנקראו "שר שלום", הנזכרים באופן אקסטנסיבי בשו"ת, וכמה מהם קדומים לר' שלום שרעבי. לכן הכינוי "שר שלום" אינו מזהה את "שר שלום" (?) והם מחקו אותו. הם טוענים שפרופ' הבלין עשה "אותו הדבר במקרים דומים".

תשובה:

א. אכן, ישנם איזכורים בשו"ת של רבנים אחרים בשם "שר שלום". המפורסם ביניהם הוא רב שר שלום גאון, הנמצא בשו"ת בערך 150 פעמים. השם "שר שלום" הוא שמו הפרטי. ישנם עוד בסך הכל כ- 40 איזכורים של רבנים אחרים ששמותיהם הפרטיים היו "שר שלום". זה איזכור מועט ולא אקסטנסיבי (הרמב"ם נזכר בערך 100,000 פעמים).

ב. המיוחד בכינוי "שר שלום" לגבי ר' שלום שרעבי הוא, שאין זה שמו הפרטי, ולא שם משפחתו. זה ממש כינוי, שניתן לו על ידי חכמי הדורות, במיוחד חכמי הקבלה, שהרי זהו התחום בו יצר ר' שלום. לכן, כך נמצא שמו בפתיחת ספרו "נהר שלום" (המודפס בסוף ספר "עץ חיים"), וכן בהסכמה של הרב ידידיה אבואלעפיה. כך כינה אותו מהרי"ט (אלגאזי): "מורנו הרב החסיד שר שלום ז"ל". כך מכנהו הרב חיים פאלאגיי בספרו "תוכחת חיים", כך מכנהו ר' אהרן פרירא בהקדמת ספרו "כפי אהרן". ר' חיים שאול דוויק הכהן ור' אליהו יעקב לעגיימי חיברו ספר "שר שלום" על כוונות זמניות הודן בשיטתו. וראה גם בהקדמת ר' חיים שאול דוויק הכהן ל"אוצרות חיים". והרב המפורסם ר' יוסף חיים מבגדאד ("בן איש חי") חיבר שיר מיוחד ליום ההילולא שלו, הדומה לשיר "בר יוחאי" ששרים ביום ההילולא של ר' שמעון בר יוחאי, אלא שמרכזו הכינוי "שר שלום" במקום "בר יוחאי". וראה גם בספר "דברי שלום" – שכתב נכדו של ר' שלום – כיצד מכנהו שם ב"קונטרס המנהגים": "שר שלום".

ג. כפי שציין פרופ' הבלין בדו"ח שלו, ר' שלום שרעבי, שהיה מגדולי המקובלים, אינו מן האישים שיש לצפות למצוא את איזכורם במאגר השו"ת. יחד עם זאת, כלל לא ברור שכינוי "שר שלום" אינו נמצא במאגר השו"ת. בשו"ת רב פעלים של ר' יוסף חיים מבגדאד, הנכלל במאגר השו"ת, נזכר "הרב ש"ש" כמה פעמים. גם באנצ'י העברית הוא מוזכר, בניגוד לטענתם: ראה כרך ו' עמ' 496 -- "ר' שר-שלום שרעבי".

ד. לכן אין מקום למחוק את הכינוי "שר שלום".

טענה 24:

ב"ן מ"ק טוענים ששם המשפחה של ר' שלמה, שהיה אב בית דין בחלמא (מס' 32 ברשימה), הוא חלמא או חעלמא. הם מסתמכים על אנצ'י מרגליות ועל ביוגרפיה שלו, שכתב אברהם בריק בשם "ר' שלמה חעלמא בעל מרכבות(!) המשנה" (יש כאן טעות וצ"ל "מרכבת"). לכן הם הוסיפו לרשימה: "חעלמא" ו"שלמה חלמא".

תשובה:

א. אברהם בריק טוען (במאמר שפורסם ב"סיני" כרך ס"א, תשכ"ז) כי ר' שלמה חתם תמיד "הק' שלמה חעלמא". הוא מסתמך על חתימת ר' שלמה הנמצאת ב"פינקס ד' ארצות" (של י.

הילפרין), בעמ' 360. אולם החתימה הנמצאת שם היא זו: "הקטן שלמה בהרב מהור"ר משה ז"ל
 החונה בק"ק חעלמא יע"א בהמ"ס מרכבת המשנה!"
 בשום מקום לא חתם בנוסח שהביא בריק.
 בעל "הפינקס" מכנהו: "ר' שלמה בן משה מזמושטש, אב"ד חעלמא, בעל מרכבת המשנה".

ב. באנצי' מרגליות לא מופיע השם "חלמא" כשם משפחה או כינוי לר' שלמה.

ג. כך, שלדעת פרופ' הבלין אין "חלמא" או "חעלמא" שם משפחתו של ר' שלמה, אלא רק שתי
 צורות לכתיבת שם המקום "חלמא", ותו לא. מכל זה ברור, שאין להכליל את הביטויים המוצעים
 ברשימה.

2. השינויים ברשימת החכמים:

ב"ן מ"ק לא הסתפקו במחיקת כינויים נכונים, ובהוספת "כינויים" תוך שבירת הכללים: הם
 משנים את רשימת החכמים עצמה. אלא שהשינוי שהם עשו אינו בהתאם לשום כלל!

תיזכורת: ברשימה השניה שלנו נכללו כל החכמים הנמצאים ב"אנצי' לתולדות גדולי ישראל" של
 ד"ר מרגליות, אשר ערכם משתרע בין טור וחצי לשלושה טורים, ואשר מצויין בערכם תאריך לידה
 או פטירה (יום וחודש).

במיסמך 2 כותבים פרופ' בר הלל וד"ר בר-נתן, שלאחר שמדדו את גודל ערכי האישים באנצי',
 לא ברור להם מדוע השמטנו שני אישים (ר' דוד גאנו ור' מאיר איזנשטט) והוספנו שלושה אחרים
 (ר' אהרן מקרלין, ר' יהודה עיאש ור' יהוסף הנגיד).

באותו מסמך, אנו עונים שהקביעה שלנו היתה א-פריורית, אומנם היא לא נעשתה ע"י ספירת
 שורות. אנו מראים שם, שאם היינו קובעים את האישים ברשימה השניה כרצונם, היתה התוצאה

משתפרת!

ואילו בסעיף 2.2 במאמרם באינטרנט, משמיטים ב"ן מ"ק אישים ומוסיפים אחרים שלא לפי
 הרשימה המקורית שלנו, שלא לפי המדידה שלהם, כפי שמתועד **במיסמך 2**, ולא לפי שום כלל.

ב"ן מ"ק אינם יכולים לטעון שגם אנחנו טעינו במדידת ערכי האישים, ולכן גם להם "מותר
 לטעות": שהרי **במיסמך 2** הוכחנו שהטעות היתה לרעתנו, והשינוי שהם עשו היה לטובתם!